

UTICAJ PANDEMIJE COVID 19 NA NASTANAK I EKSPANZIJU KRVNIH DELIKATA

MA Ratomir Antonović, e-mail: antonoviccr@gmail.com

Asistent na Fakultetu za pravo, bezbednost i menadžment "Konstantin Veliki" Niš Univerziteta Union
„Nikola Tesla“ Beograd

Stručni članak

Sažetak: U ukupnom broju izvršenih krivičnih dela na globalnom nivou, krivična dela protiv života i tela predstavljaju najzastupljeniji oblik krivičnih dela. Ovde se najpre misli na krivična dela ubistva (homicida), sa svim svojim osnovnim i kvalifikovanim oblicima. Homicidna krivična dela su direktno uperena protiv života i tela drugog lica i za posledicu imaju njegovu smrt. Svugde u svetu se ova krivična dela strogo sankcionišu, a ima i onih država koje još uvek imaju predviđenu smrtnu kaznu za počiniocima ovih krivičnih dela. U radu se posebno sagledava negativan uticaj pandemije COVID 19 na krvne delikte, krivična dela protiv života i tela, sa posebnim osvrtom na krivična dela ubistva. COVID 19 je posebno povoljno uticao na generalni razvoj i pospešivanje kriminaliteta na međunarodnom nivou, a taj uticaj je primetan i kad se radi o najtežim krivičnim delima, kao što je ubistvo.

Ključne reči: ubistvo, krivična dela, COVID 19, uticaj, reakcije.

THE INFLUENCE OF THE COVID 19 PANDEMIC ON THE ORIGIN AND EXPANSION OF BLOOD CRIMES

Summary: In the total number of committed crimes at the global level, crimes against life and body represent the most common form of crime. This primarily refers to the crimes of murder (homicide), with all its basic and qualified forms. Homicidal crimes are directly directed against the life and body of another person and result in his death. Everywhere in the world, these crimes are strictly sanctioned, and there are those countries that still have the death penalty for the perpetrators of these crimes.

The paper pays special attention to the negative impact of the COVID 19 pandemic on blood crimes, crimes against life and body, with special reference to the crimes of murder. COVID 19 has had a particularly favorable impact on the general development and promotion of crime at the international level, and this impact is also noticeable when it comes to the most serious crimes, such as murder.

Keywords: murder, crimes, COVID 19, influence, reactions.

Uvod

Homicid ili ubistvo u svom osnovnom obliku predstavlja krivično delo koje se sastoji u protivpravnom lišavanju života drugog lica sa umišljajem. Kod ovog krivičnog dela, direktno se napada na život čoveka, odnosno pravo na život kao glavno i osnovno ljudsko pravo. Radnja krivičnog dela ubistva može biti raznovrsna i ona nije od značaja za klasifikaciju krivičnog dela. Krivična dela ubistva se klasifikuju prema posledici, odnosno prema tome da li je kod nekog lica nastupila smrt ili se to nije dogodilo. Radnja krivičnog dela se može sastojati od činjenja ili nečinjenja i može biti fizička ili psihološka delatnost. Sve navedene radnje moraju biti podobne da izazovu smrt nekog lica. Dakle, objekat napada ovog krivičnog dela je ljudski život, a efekat koji se delom želi postići je lišenje života nekog određenog lica.

Ubistvo se može dogoditi kako aktivnom radnjom činjenja, tako i pasivnom radnjom nečinjenja. Činjenja mogu biti raznovrsna, te se mogu izvršavati na direktan i indirektan način, fizičkim ili

psihološkim delovanjem prema objektu napada. U slučaju nečinjenja, smrt kod nekog lica nastaje usled propuštanja određene radnje, koju je lice bilo dužno da učini, tačnije postoji jasna uzročno-posledična veza između nastupile smrti i nepreduzimanja konkretne radnje.

Kad se govori o fizičkom činjenju, koje je u praksi najčešće, onda se nekom konkretnom fizičkom radnjom ili određenom silom, ugrožava život nekog lica, što za krajnju posledicu može imati i njegovu smrt. Kod primene fizičke sile, kao sredstvo izvršenja se mogu pojaviti vatreno oružje, hladno oružje, oruđe ili bilo koje drugo sredstvo koje je podobno da izazove smrt nekog lica ili da mu ozbiljno ugrozi život i zdravlje. Psihološko delovanje kojim se može izazvati smrt nekog lica mora biti takve prirode da kog njega izazove prekomerno uzbuđenje i stres, koji mogu da do te mere pogoršaju njegovo zdravstveno stanje, što za posledicu može imati njegovu smrt.

Da bi se moglo govoriti o postojanju krivičnog dela ubistva, potrebno je da je nastupila posledica. Radnja krivičnog dela mora biti preduzeta protivpravno i umišljajno, a ne u saoodbrani ili krajnjoj nuždi.¹¹⁷

Pored osnovnog oblika krivičnog dela ubistva, postoje još teška ubistva, kao kvalifikovani oblik, privilegovana ubistva i ubistva predstavnika najviših državnih organa. U teška ubistva se ubrajaju teška ubistva prema načinu izvršenja, gde spadaju ubistvo na svirep način i ubistvo na podmukao način. Teška ubistva se mogu klasifikovati i prema pobudama izvršioca, te se u ovu kategoriju krivičnih dela ubistva ubrajaju ubistvo iz koristoljublja, ubistvo radi izvršenja ili prikrivanja drugog krivičnog dela i ubistvo iz bezobzirne osvete ili nekih drugih niskih pobuda. Na osnovu okolnosti izvršenja ili posledice, teška ubistva mogu biti pri nasilničkom i bezobzirnom ponašanju, sa umišljajem, kad se u opasnost dovode životi još nekih lica, prilikom izvršenja razbojničke krađe i kad dođe do ubistva većeg broja lica. Klasifikacija teških ubistava na osnovu svojstava pasivnog subjekta vodi ka izvršenju krivičnog dela ubistva lica u vezi sa njegovim poslom i njegovim posebnim svojstvima.¹¹⁸

Privilegovani oblici ubistva poznaju ubistvo na mah, ubistvo deteta pri rođenju, lišavanje života iz samilosti i nehatno lišenje života.¹¹⁹ Kad se govori o ubistvima predstavnika najviših državnih organa, reč je o specifičnom obliku teškog ubistva ili političkog ubistva, ubistva sa političkom konotacijom, koje se u teoriji krivičnog prava još naziva i atentat. Ovo delo nije klasifikovano među krivična dela protiv života, već protiv ustavnog uređenja i bezbednosti Republike Srbije. U predstavnike najviših državnih organa Republike Srbije, ubrajaju se predsednik države, narodni poslanik, predsednik Vlade, članovi Vlade, predsednik Ustavnog i Vrhovnog suda i Republički javni tužilac. Njihova ubistva se vrše sa ciljem ugrožavanja ustavnog poretka i bezbednosti države.

Krvni delikti na globalnom nivou

Homicidno ponašanje je svojstveno čoveku od postanka čovečanstva i civilizacije. U zavisnosti od stepena razvijenosti, civilizovanosti i razvika moralnih i etičkih normi, homicid je imao različit tretman, uz podvlačenje činjenice da je uvek bio smatran štetnom i opasnom društvenom pojavom. U svakom periodu razvoja civilizacije, na ubistvo se gledalo kao na ozbiljno kršenje

¹¹⁷ Jovašević, D. "Pravo na život i nužna odbrana", Pravni život broj 9, 1998. 43-61.

¹¹⁸ Krivični zakonik Republike Srbije („Službeni glasnik RS“ broj 85/2005, 88/2005-ispravka, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016. i 35/2019), članovi 113. i 114.

¹¹⁹ Ibid. članovi 115-119.

verskih, moralnih, kulturoloških i zakonskih normi i običaja. Ona društva koja obiluju sa krivičnim delima ubistva, smatraju se nebezbednim i lošim za život, građani koji nastanjuju takve države nemaju sigurnost za vlastiti život i bezbednost ličnog integriteta. Svako ubistvo otvara obilje drugih pitanja, a to su pitanja motiva, razloga, načina izvršenja, pitanje generalne i individualne prevencije, pitanje blagovremen reakcije nadležnih organa i tome slično. S tim u vezi, neki autori¹²⁰ homicid dele na ekspresivni i impresivni. U ekspresivna ubistva se ubrajaju ona ubistva koja su učinjena u afektu, uz primenu relativnog nasilja, koje je u većini slučajeva samo sebi cilj, koji se ispunjava samom primenom nasilničkog ponašanja. To nasilje se manifestuje kroz ugrožavanje drugih lica, nanošenjem telesnih i psihičkih povreda. Impresivna krivična dela ubistva se izvršavaju da bi se njima postigao neki konkretan, pretežno materijalni cilj. To mogu biti kako ona ubistva koja nastaju prilikom izvršenja razbojničkih krađa i razbojništava, tako mogu biti i ubistva unutar kriminalnih organizacija, u cilju postizanja nadmoćnosti i superiornosti u samoj organizaciji ili u sukobu između više njih. Tu se takođe ubrajaju i ubistva onih koji mogu na bilo koji način osujetiti kriminalni rad same organizacije, kao što su svedoci, predstavnici državne vlasti, tužioci, policajci i tome slično.

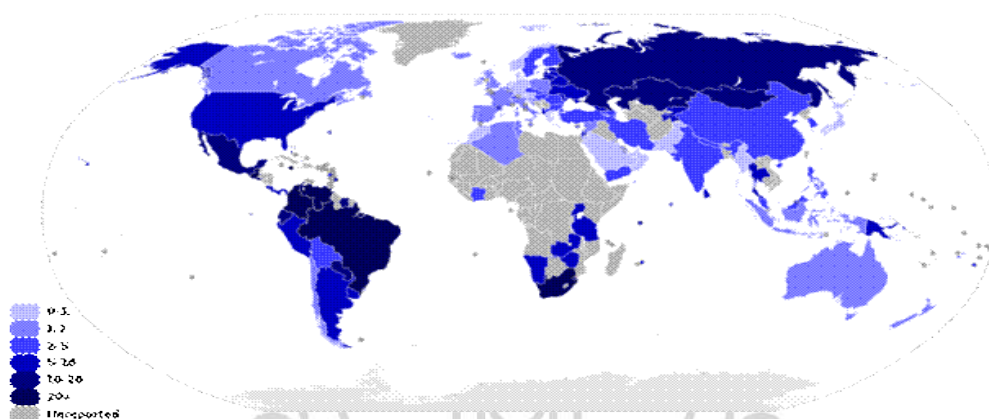
Za homicid i njegovo istraživanje, od značaja je učestalost i intenzitet homicidnih pojava u društvu, potom teritorijalna rasprostranjenost homicida u jednoj državi ili širem geografskom području, modus operandi ili način izvršenja homicidnih krivičnih dela, kao i lična svojstva na strani izvršilaca ovih dela i to starosna dob, stepen obrazovanja, profesija, lične i porodične prilike i tome slično. Cilj je utvrđivanje kriminogenih faktora koji dovode do homicida kao krajnje posledice, a sve radi izgrađivanja što konzistentijeg i efikasnijeg sistema prevencije.

Statističke podatke homicidnog ponašanja je 2004. godine iznela Ženevska deklaracija o oružanom nasilju i razvoju¹²¹ za 2000. godinu, te je konstatovano da je u čitavom svetu izvršeno ukupno 490 hiljada viktimizacija ubistvima. Globalna stopa ubistva je iznosila 7,6 procenata na 100.000 stanovnika. Nisu svi delovi sveta jednako problematični kad su ova krivična dela u pitanju. Istraživanje je dokazalo da se pojedini delovi sveta izdvajaju po ovoj negativnoj statistici. Južna Afrika ima najveću stopu ubistva od 31,7, potom slede Srednja Amerika sa 29,3, Južna Amerika sa 6,5, Azija sa 3,2, dok se Zapadna i Centralna Evropa mogu pohvaliti epitetom najsigurnijih delova sveta sa svega 1,5 ubistva na 100.000 stanovnika.

¹²⁰ Block, C; Christacos, A. *Trends, Risks and Interventions in Lethal Violence: Proceeding of the Third Annual Spring Symposium of the Homicide research Working Group*, Washington, DS, USA, Department of Justice, p. 145-157.

¹²¹ World Health Organization (WHO), *First ever Global Report on Violence and Health released*, Geneva, 2004. Dostupno na www.genevadeclaration.org, posećeno dana 19.04.2020. godine u 17 časova.

Slika 1: Homicidi na svetskom nivou¹²²

Posmatrano po državama, situacija po pitanju homicida nije ista. Tako na primer u SAD, se na godišnjem nivou dogodi najveći broj krivičnih dela ubistva. Tokom samo jedne godine, u SAD se u proseku dogodi oko 16 hiljada ubistava, što je, procentualno 5,6 posto na 100 hiljada stanovnika. Naravno, slučajevi ubistava su najviše zabeleženi u velikim gradskim sredinama i metropolama sa više miliona stanovnika. Počinioci ovih krivičnih dela u SAD su pretežno pripadnici muškog pola malde starosne dobi (do 24 godine), sredstvo izvršenja je vatreno oružje, a žrtve su u najvećem broju slučajeva bile poznate ubici (56%), potom slede ubistva unutar porodice (28 %) i to međusobno, od strane članova jedne iste porodice, potom od strane porodičnih prijatelja i na kraju od strane bračnog ili vanbračnog partnera.

Osamdesetih godina prošlog veka, broj homicida u SAD i Rusiji (tad Sovjetskom Savezu) bio je na skoro istom nivou. Početak devedesetih godina prošlog veka bio je period zamajca ubistava u Rusiji, te je u jednom trenutku bilo 20 na 100.000 stanovnika, što je ovu zemlju stavilo u sam vrh lestvice zemalja sa visokom homicidalnošću. Nakon 2000. godine dolazi do značajnog opadanja broja ubistava u Rusiji, da bi se na kraju prve decenije XXI veka, Rusija svrstavala u kategoriju zemalja sa umerenom stopom ubistava.¹²³

Zemlja sa ubedljivo najnižom stopom homicida je Japan, i tu slavnu poziciju drži već dugi niz godina, bez tendencije bilo kakve promene. Razlog za to treba tražiti svakako u strogim moralnim i etičkim normama koje vladaju u toj zemlji, te i izrazitoj disciplini koja karakteriše ovaj narod. Takođe, Japan se može pohvaliti rigoroznim zakonskim normama i rigoroznim merama o držanju i korišćenju vatrenog oružja. Japan strogo nadzire držanje i upotrebu vatrenog oružja i smatra se za jednu od najrigoroznijih zemalja sveta po pitanju dozvole upotrebe i držanja oružja. Ta strogost ide do te mere da se upotreba oružja ne dopušta čak ni nekim profesionalnim lovačkim udruženjima, što ove mere dovodi i do njihove apsurdnosti. Sva ubistva u Japanu se mogu jedino vezati za delovanje japanske mafije Jakuze, koja se smatra jednom od najsurovijih i najopasnijih bandi na svetu.¹²⁴

¹²² Preuzeto sa: [Wikimedia.org/wikipedia/commons/2/20/Map-World-murder.rate.svg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map-World-murder.rate.svg). Posećeno dana 19.04.2020. godine u 17 časova.

¹²³ *Measuring homicide in Russia: a comparison of estimates from the crime and vital statistics reporting systems*, Social Science & Medicine, Volume 57, Issue 8, October 2003, p. 1343-1354.

¹²⁴ Nastala je još u XVII veku u vreme tzv. Mejdži reforme modernizacije Japana. Jakuze se vezuju uglavnom za delovanje kao što je šverc, ucene, iznude, reketiranje i prostitucija.

Pored Japana, niskom stopom homicida se još može pohvaliti i Kanada, koja je 2008. godine imala 1,8 ubistava na 100.000 stanovnika. Zanimljivo je da Kanadu karakteriše neujednačenost ovih rezultata, odnosno da znatno višu stopu ubistava ima sever zemlje u odnosu na jug. Karakteristike konkretnih slučajeva ubistva su vrlo slične karakteristikama u SAD. Dakle, 80 procenata ubistava se događa između poznanika. Međutim, kanadska policija beleži rast mafijaških ubistava u poslednje vreme, što podrazumeva kako ubistva unutar jedne mafijaške organizacije, tako i pripadnika različitih mafija. Iako i Kanadu karakterišu poprilično stroge mere kontrole upotrebe i korišćenja vatrenog oružja, mahom sva ubistva su učinjena upravo vatrenim oružjem.

Prema podacima Svetske zdravstvene organizacije, koji se odnose na poslednju deceniju XX veka, izvršeno je rangiranje zemalja sa najnižom, odnosno sa najvišom stopom homicida. Rangiranje je izvršeno na osnovu raspoloživih podataka o broju izvršenih ubistava i broju žrtava. Na tabeli 1 su prikazane zemlje po stepenu homicida, počev od onih najlošije rangiranih, pa sve do onih koje su bolje pozicionirane:

Tabela 1: Spisak zemalja koje su rangirane počev od onih sa većom stopom homicida¹²⁵

Zemlja:	Stopa ubistva na 100.000 stanovnika:
1. Kolumbija	84,4
2. El Salvador	50,2
3. Portoriko	41,8
4. Brazil	32,5
5. Albanija	28,2
6. Venecuela	25
7. Rusija	18
8. Ekvador	16
9. Meksiko	15,5
10. Panama	14,4
11. Singapur	4,3
12. Finska	3,2
13. Srbija	2,8
14. Norveška	2,5
15. Hong Kong	2,4
16. Izrael	2,3
17. Švajcarska	2,3
18. Austrija	0,9
19. Slovenija	0,7

¹²⁵ World Health Organization (WHO), *World report on Violence and Health*, Podrobnije videti na: <http://www.genevadeclaration.org>, posećen dana 20.04.2020. godine u 16 časova.

Krvni delikti u Republici Srbiji

Republika Srbija se može ubrojati među države sa manjom stopom homicida. Prema podacima za vremenski period od 2001. do 2011. godine, u Srbiji je bilo 2,8 ubistva na 100.000 stanovnika. Ono što Srbiju muči je veliki broj nerasvetljenih ubistava i političkih ubistava koja su obeležila devedesete godine i početak dvehiljaditih. Za period od 2012. godine do 2020. godine, registrovano je ukupno 165 homicida na teritoriji Republike Srbije. Od toga, rešeno ih je 13, a u postupku su 22, za 31 postoje osumnjičeni, dok je za 99 ubistava počinitelj nepoznat.¹²⁶ Fokus navedenih podataka je na mafijaškim i političkim ubistvima koja su najzastupljenija u poslednje vreme i predstavljaju pretežno rezultat obračuna raznih kriminalnih i mafijaških grupa. Takođe, tendencija koja je zastupljena u poslednje vreme jeste obračuni crnogorskih mafijaških klanova na teritoriji Republike Srbije, pretežno Beograda. Likvidacije ovih mafijaških krugova su vrlo surove, karakteriše ih brojnost žrtava, kao i upotreba sredstava koja su podobna da izazovu veće posledice. Pri tom se misli na eksplozivne naprave i upotrebe oružja na javnim mestima, gde su velike mogućnosti da se kao žrtva može pojaviti i ono lice koje nije bilo meta napada, dakle slučajni prolaznici.

Iako relativno sigurna, Republika Srbija je danas, kao što se vidi iz raspoloživih podataka, zemlja koju danas najčešće potresaju ubistva koja su rezultat obračuna raznih kriminalnih grupa, često iz zemalja iz okruženja. S tim u vezi, veliki je broj žrtava koji nisu srpski državljani ili imaju dvojno državljanstvo neke od susednih nam država. Sa aspekta generalnog kriminaliteta to je dobra informacija jer običan čovek i građanin nije meta kriminalnih ubistava, ili ubistava sa nekom kriminalnom konotacijom. Takođe, Republiku Srbiju je, bar za sad, zaobišao globalni trend masovnih ubistava, kao što je slučaj u SAD gde naoružani pojedinac ili grupa drži taoce u nekoj javnoj ustanovi, poput škole, državne institucije, kafića ili tržnog centra i potom izvrši masovno ubistvo.¹²⁷

Za potrebe statistike i istraživanja, u radu se navode samo najdrastičnije slučajeve ubistava u Republici Srbiji, koja su ozbiljno uznemirila srpsku javnost. To su ubistva koja karakteriše ili svirepost njihovog izvršenja ili masovnost žrtava ili su bila izvršena prema posebno ugroženim kategorijama stanovništva. Prvo, masovno ubistvo u mestu Velika Ivanča, donelo je 13 žrtava, koje se desilo 2013. godine. Njemu je takođe prethodilo masovno ubistvo u mestu Jabukovac, koje je izvršilo lice koje je bilo smanjene računljivosti, koji je oduzeo živote devetoro ljudi 2007. godine. Godine 2002. se dogodilo masovno ubistvo u Leskovcu, kad je ubijeno sedmoro ljudi. Prvo ovakvo masovno ubistvo u našoj državi je bilo 1987. godine, koje se desilo u tadašnjoj Jugoslovenskoj narodnoj armiji. Počinitelj je bio vojnik, koji je života lišio četvoricu kadeta JNA u kasarni u Paraćinu. Izvršilac je koristio automatsku pušku, iz koje je otvorio vatru na ostale vojnike u spavaonici, tokom spavanja.

Krvni delikti u periodu pandemije

Opasna zarazna bolest, nazvana COVID 19 ili korona virus, zahvatila je čitav svet krajem 2019. godine i početkom 2020. godine. Čovečanstvo je nepripremljeno dočekalo ovako opasnu zarazu bolest, koja je od samog svog nastanka jasno stavila do znanja da je opasna i kobna po ljudsku

¹²⁶ Prema podacima iz Crne knjige, dostupno na: <https://www.crnaknjiga.rs/>, posećeno dana 20.04.2020. godine u 17 časova.

¹²⁷ Šebek, V. "Fenomenološka obeležja homicida i homicidanata" Glasnik prava, godina 2, broj 3, 2010, 93-95.

vrstu. Virus je prema zvaničnim verzijama nastao kao mutacija virusa koja je u prethodnom periodu napadao slepe miševе, a počeo se širiti iz provincije Vuhan u Kini prilikom neadekvatne termičke obrade mesa slepih miševa. Brzina širenja virusa je bila rapidna, otrgla se kontroli i ubrzo je postao globalna pojava sa visokim stepenom opasnosti po opstanak čovečanstva. Zdravstveni sistemi svih zemalja sveta su doživeli apsolutni kolaps, a na scenu je stupila opšta grabežljivost za medicinskom opremom, koja je bila sve deficitarnija, kao i vakcinom protiv ove pošasti.

Međutim, kao i svaki negativan događaj, tako i ova pandemija je delovala pospešujuće na pojavu porasta kriminaliteta i to posebno u oblasti visokotehnološkog kriminala, pranja novca, dela krađe, ali i krvnih delikata, o čemu će posebno biti reči. Kao što je već naglašeno, homicidi su u celom svetu vrlo rasprostranjena pojava. Pretežno se vezuju za određene kriminalne obračune između pripadnika različitih i međusobno suprotstavljenih kriminalnih organizacija, međutim ima i onih ubistava koja su rezultat dugogodišnjih sukoba, na primer u porodici ili komšiluku, rezultat teških svađa i sukoba, a ima i onih koja su nastala u nehatu, te se tretiraju kao nesrećni slučajevi.

Kao veoma alarmantan podatak, koji se navodi u periodu pandemije jeste pojava porodičnog nasilja. Žrtve su žene, koje su i u ranijem periodu trpele određene oblike nasilja, ali je u vremenu pandemije ovo nasilje kulminiralo i dovelo do apsolutne eskalacije, te se tako beleži i porast homicidnih ishoda. Stopa porodičnog nasilja u vreme pandemije izazvane COVID 19 na teritoriji Republike Srbije je naročito izražena u južnoj pokrajini Kosovo i Metohija, gde je od početka 2020. godine za 30 procenata registrovano povećanje slučajeva porodičnog nasilja. Prema podacima do kojih je došla organizacija za zaštitu prava žena "Women Kosovo", žene su u periodu zabrane kretanja i socijalne izolacije, bile izložene celodnevnom fizičkom i psihičkom zlostavljanju od strane pripadnika muškog pola. Zvanični podaci policijskih organa potvrđuju podatke ove nevladine organizacije, navodeći da je porodično nasilje u drastičnom porastu na Kosovu i Metohiji, te da je za prvih pet meseci 2020. godine registrovano rekordnih 500 slučajeva prijavljenih nasilničkih postupaka unutar jedne porodice. Veruje se da je tamna brojka ili broj neprijavljenih slučajeva porodičnog nasilja daleko veći. Ono što takođe treba istaći jeste da je ova pojava podjednako zastupljena i u srpskim i albanskim sredinama, što ruši stereotipe o različitim verskim, kulturnim i porodičnim obrascima u odnosu prema ženama.¹²⁸

U Republici Srbiji je tokom 2020. godine i tokom prva četiri meseca 2021. godine učinjeno ukupno 15 ubistava. Od toga, za šest ubistava postoje osumnjičena lica, za devet izvršioca se još uvek traga, a ni za jedno ubistvo još nije pokrenut sudski postupak. Na osnovu procene žrtava ovih krivičnih dela, dolazi se do zaključka da se i tokom pandemije COVID 19 nastavljaju mafijaški obračuni i to uglavnom crnogorskih klanova, koji su veoma zastupljeni na teritoriji Republike Srbije. Šest žrtava ovih krivičnih dela ubistava su bili pripadnici nekih od crnogorskih klanova. Ostale žrtve se mahom povezuju sa delatnostima mafijaških klanova koji se delovali na teritoriji Republike Srbije, a čije nezakonite aktivnosti su otkrivene početkom 2021. godine. Za

¹²⁸ Kao primer navode se podaci iz 2019. godine za isti period. U Severnoj Kosovskoj Mitrovici je od početka 2020. godine registrovano 11 slučajeva porodičnog nasilja, dok je u istom periodu bilo registrovano samo 4 slučajeva porodičnog nasilja. U Leposaviću je razlika samo u jednom slučaju više u odnosu na isti period prethodne godine. U Zubinom Potoku je u 2020. godini registrovan prvi slučaj porodičnog nasilja, sa kojim se inače ova opština ranije nije nikada susretala.

jedno ubistvo se veruje da je posledica osvete i to tako što je ubijeni zapravo bio otac počinioca krivičnog dela ubistva iz 2016. godine.

Takođe, zabeležen je porast nasilničkog ponašanja, koji se takođe može dovesti u vezu sa stanjem koje je uzrokovano poledicama pandemije COVID 19, a kao najdrastičniji primer, navodi se slučaj iz Rusije, u gradu Elatmu, gde je jedan tridesetdvogodišnji muškarac iz lovačkog oružja lišio života petoro ljudi jer su, u vreme zabrane kretanja, u svom stanu proizvodili veliku buku. Usled velike nervoze i napetosti prouzrokovanoj vanrednom situacijom, počinitelj ovog višestrukog ubistva, se odlučio da sam uzme pravdu u svoje ruke i obračuna se sa komšijama koje ne poštuju pravila kućnog reda u stambenoj zgradi.

Primer iz Eltama ukazuje na vrlo zastupljen problem psihičkog rastrojstva počinioca krivičnog dela, a njegovo stanje se direktno može dovesti u vezu sa pandemijom i specifičnim načinom života, koji se vodi pod uticajem posledica pandemije. Konstantno prisutni strah za vlastiti život i zdravlje, kao i život i zdravlje bližnjih, ostavlja vrlo razorne posledice po psihološko zdravlje ljudi. Nagomilani strah može rezultirati depresijom, ali i agresijom, koja je idealni okidač za nasilničko ponašanje i kriminalno ponašanje. Kao glavni faktori ovih psiholoških problema i indikatora na društveno i pravno neprihvatljivo ponašanje navode se društvena izolacija, nagomilani strahovi, mizofobija i anksioznost. Manifestacije su najpre depresivno i asocijalno ponašanje, koje vremenom prerasta u agresivno ponašanje i potrebu da se nasilnim putem izađe iz nasilne izolacije i stige tako što će se bes ispoljiti na prvom subjektu koji se nađe na raspolaganju.

Zaključak

Homicid u savremenom društvu predstavlja jedno od težih krivičnih dela, koji direktno narušava bezbednost i sigurnost ljudske zajednice. Delo koje je od početka razvoja civilizacije bilo tretirano kao teško delo protiv sigurnosti i čovečanstva, uvek je bilo i na adekvatan način kažnjavano, a kazne kao reakcija društva na krivično delo, bile su predmet interesovanja mnogih nauka i naučnih teorija. Tako, etika, kao nauka koja se bavi moralom i moralnim principima, proučava moralnu stranu kazne i kažnjavanja, navodeći moralne komponente kazne i njenu društvenu funkciju. Etika ne ulazi u problem izučavanja samog homicida, već se time bave neke druge nauke. Predmet interesovanja etike je kazna kao reakcija društva na kažnjivo ponašanje i njena posledica po učinioca krivičnog dela, kao i po pitanju preventivnog delovanja kazne.

Da homicid ne mora biti uvek u vezi sa zrelim i odraslim osobama, ukazuje činjenica da se i maloletna lica mogu javiti u dvostrukoj ulozi, kad je ova vrsta krivičnih dela u pitanju. Najpre, u pasivnoj ulozi, kad se maloletnici javljaju kao žrtve homicida, što je češći slučaj i aktivnoj ulozi, kad se maloletnik javlja kao izvršilac krivičnog dela. Maloletnici kao žrtve krivičnih dela su sve zastupljeniji u poslednje vreme u Republici Srbiji, što je rezultiralo pooštavanjem kaznene politike, uvođenjem doživotne zatvorske kazne za počinioca krivičnih dela usmerene protiv dece i trudnica. Maloletnici u ulozi počinitelja krivičnih dela su zastupljeniji u međunarodnoj sudskoj praksi, dok se u Republici Srbiji stariji maloletnici pretežno javljaju kao počinioci i to uglavnom u vršnjačkim obračunima sa smrtnim ishodom. Takođe, maloletnici često učestvuju u organizovanim kriminalnim grupama i to na najtežim izvršilačkim poslovima gde su angažovani i na izvršavanju krivičnih dela ubistva, što ih stavlja u poziciju aktivnih izvršilaca homicida.

Statistika ukazuje da se danas u Republici Srbiji pretežno krivična dela ubistva vrše od strane organizovanih kriminalnih grupa u njihovim međusobnim obračunima. Ti obračuni su pretežno zbog prevlasti na raznim ilegalnim tržištima i iz razloga osvete, koje poprimaju karakter krvnih osveta. Takođe, veliki je broj nerasvetljenih krivičnih dela na međunarodnom nivou, kao i u regionu i u našoj državi. Razlog za to treba tražiti i u činjenici da savremeni kriminal ne poznaje zvanične državne granice, te je velika fluktuacija lica iz kriminalnih struktura po svetu. To doprinosi težem rasvetljavanju krivičnih dela i stvara procesne poteškoće u njihovom procesuiranju. Kao primer se navodi obračun crnogorskih klanova i njihovih pripadnika u Beogradu, što predstavlja dobar deo ukupnog kriminaliteta u glavnom gradu Srbije. Usled činjenice da oni imaju dvojno državljanstvo i da su stalno na relaciji Srbija – Crna Gora, otežane su mogućnosti njihovog hapšenja i procesuiranja.

Republika Srbija se smatra državom sa niskom stopom homicida. To znači da se naša država može kategorisati među sigurnije države sveta u kojima se poštuje pravo na život i u kojima je život zaštićen na adekvatan način. Uprkos činjenici da je visoka stopa nerasvetljenih ubistava, u Srbiji postoji efikasan kazneni sistem koji deluje preventivno na činjenje krivičnih dela protiv života i tela. Osim zakonskih, na nečinjenje ovih dela pozitivno utiču još uvek zastupljene moralne norme i mere društvene osude i prekora onih koji izvršavaju najteža krivična dela. Ubice dece, trudnica, silovatelje i ostale počinioce najtežih krivičnih dela niko ne posmatra sa blagonaklonošću, a oni ne dožive dobar prijem čak ni u zatvorskim ustanovama, gde bivaju šikanirani i maltretirani od strane drugih osuđenika. O tome najbolje svedoči vest o tome da su ostali osuđenici organizovali kastriranje počinioce krivičnog dela ubistva maloletnog lica, koje je prethodno obljubio. Dakle, čak i u tim krugovima ljudi niskih moralnih i ljudskih kvaliteta, takva lica nisu primljena sa blagonaklonošću i čak i takvi ljudi prema takvima izražavaju prezir i nepoštovanje.

Pitanje homicida u kontekstu novonastalih okolnosti pandemije COVID 19 se u radu posebno razmatra kroz prizmu ekspanzije ovih krivičnih dela usled objektivnih i subjektivnih uzroka. Ukazuje se na otežavajuće uzroke, nastale zbog otežanih i neuobičajenih obrazaca ponašanja uzrokovanih štetnim efektima koronavirusa, uz iznošenje statističkih podataka. Takođe, daje se poseban osvrt na psihološko zdravlje ljudi, koje je značajno narušeno u poslednjih godinu dana na globalnom nivou i može se dovesti u tesnu vezu sa kriminalnim ponašanjem ljudi u vremenu trajanja pandemije.

Korišćena literatura i izvori

- [1] Block, C; Christacos, A. *Trends, Risks and Interventions in Lethal Violence: Proceeding of the Third Annual Spring Symposium of the Homicide research Working Group*, Washington, DS, USA, Department of Justice.
- [2] Đurđić, V; Jovašević, D. *Krivično pravo – poseban deo*, Nomos, Beograd, 2006.
- [3] Jovašević, D. "Pravo na život i nužna odbrana", *Pravni život* broj 9, 1998.
- [4] Krivični zakonik Republike Srbije („Službeni glasnik RS“ broj 85/2005, 88/2005-ispisanka, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016. i 35/2019).
- [5] Mandić, A. *Deca ubice*, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, 2019.
- [6] Singer, P. *Uvod u etiku*, Levijatan, Novi Sad, 2004.
- [7] Šebek, V. "Fenomenološka obeležja homicida i homicidanata" *Glasnik prava*, godina 2, broj 3, 2010.

- [8] Ten, S. L. *Zločin i kazna*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci, Novi Sad, 2004.

E-izvori

- [1] www.genevadeclaration.org
[2] <https://www.crnaknjiga.rs/>
[3] <https://www.ojdp.gov/ojstatbb/offenders/qa03105.asp?qaDate>
[4] <https://www.blic.rs/riznica/istorije/klinci-ubice-ova-deca-su-pocinila-najmonstruoznije-zlocine-na-svetu/8th4tql>
[5] <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/detalji-ubistva-16-godisnjaka-iz-panceva-sukob-srednjoskolaca-bio-zakazan-ali-nije-ono-najgore-2017-12-08>

